

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Конституційна юстиція

Дж. О. Фросіні

директор центру конституційних студій
та демократичного розвитку
юридичного факультету Університету Болоньї
та Болонського центру Університету Джона Гопкінса,
доктор права, професор

Стаття присвячена проблемам розвитку конституційної юстиції, її історії та сучасному стану. За різними критеріями розглядаються класифікації судової перевірки органами конституційної юстиції, організаційні засади діяльності зазначених органів, а також деякі процесуальні аспекти їх функціонування.

Ключові слова: конституційна юстиція, конституційна перевірка, Конституційний (Верховний) Суд.

1. Вступ. У цій статті розглядатиметься діяльність конституційних та верховних суддів у порівняльному аспекті з метою охарактеризувати основні моделі конституційної перевірки та порядок добору суддів. Зокрема, в аспекті конституційної перевірки ми проаналізуємо: 1) до яких дій вдається орган конституційної юстиції під час конституційної перевірки? 2) коли здійснюється конституційна перевірка? 3) яким чином конституційний чи верховний суд може бути наділений повноваженнями з розгляду конституційних подань? 4) які види рішень можуть бути постановлені? 5) яку силу мають рішення конституційних чи верховних судів? Наприкінці дослідження будуть розглянуті інші функції, якими можуть бути наділені конституційні чи верховні суди.

Однак спершу доцільно витлумачити декілька понять, що зазвичай застосовуються при описі діяльності конституційних та верховних судів, а саме: «конституційна юстиція», «конституційне рішення», «конституційна перевірка». Термін «конституційна юстиція» можна вважати загальним і таким, що використовується для позначення всіх функцій, які здійснюються не лише конституційними чи верховними, а й нижчими судами (залежно від застосованої моделі) задля забезпечення виконання конституції та захисту фундаментальних і базових прав. Поняття «конституційне рішення» і «конституційна юрисдикція» можна вважати синонімами, проте словосполучення «конституційна перевірка» має вужче значення, оскільки стосується однієї специфічної функції конституційних чи верховних судів, а саме — порівняння конституції (структурної та кодифікованої) як джерела права з актом, який їй підпорядкований, і, у разі невідповідності, оголошення останнього неконституційним. У США такий процес іменується «судовою перевіркою»,

проте у Великій Британії цей термін означає перевірку адміністративних дій. У США говорять про «судову перевірку законодавства» чи «судову перевірку конституційності», а у Великій Британії — про «судову перевірку адміністративних дій». Щоб уникнути плутанини, останніми роками багато вчених, які порівнюють юридичні системи різних країн світу, вживають термін «конституційна перевірка» (тобто судова перевірка на конституційність), і саме в цьому значенні це поняття наводиться у пропонованій статті.

Отже, можна поставити запитання: навіщо правова система потребує наявності конституційного чи верховного суду? Якщо дати максимально спрощену відповідь, то це зумовлено трьома потребами: 1) для забезпечення правової визначеності та рівності; 2) для гарантування верховенства права; 3) для вирішення конфліктів між центральними та децентралізованими органами влади за наявності федеративного державного устрою чи делегованих повноважень.

2. Моделі конституційної перевірки. У порівняльному аспекті слід зазначити, що кожна країна, яка має чітко структуровану та кодифіковану конституцію, застосовує різні системи перевірки. Зазвичай науковці класифікують види конституційної перевірки за двома ознаками: за першою вирізняють політичну та судову перевірку, а за другою — децентралізовану (дифузійну) та централізовану (концентровану). Тоді як розподіл за першим критерієм зберігається й досі (хоча деякі автори вважають, що політична перевірка взагалі не є різновидом конституційної перевірки), розмежування децентралізованої та централізованої перевірок уже не дозволяє адекватно класифікувати всі системи конституційної перевірки, що існують у світі. Деякі дослідники навіть вважають, що італійська система конституційної перевірки є так званою *tertium genus*, тобто вона ані централізована, ані децентралізована.

2.1. Генезис судової перевірки. Аби зрозуміти особливості моделей конституційної перевірки, слід звернутися до їх історичної еволюції. Хоча іноді стверджується, що деякі форми судової перевірки були ще у Скандинавії у XIII сторіччі, більшість авторів вважає предтечею судової перевірки законодавства відому справу 1610 року доктора Бонхама. Це може здаватися парадоксальним, однак попри те, що Велика Британія не мала писаної Конституції, ця справа, безсумнівно, стала конституційним підґрунтям і для Верховного Суду США.

Зазначена справа стосувалася доктора Бонхама, якого було засуджено Королівським медичним коледжем (далі — Коледж) за незаконну медичну практику до штрафу та тюремного ув'язнення. Доктор Бонхам оскаржив вирок щодо позбавлення волі до Суду загальних позовів, очолюваного шанованим юристом та суддею лордом Едвардом Коком. На свій захист Коледж послався на положення свого корпоративного статуту та підкреслив, що цим документом йому надано право регулювати медичну практику всіх докторів, а у разі необхідності карати їх штрафом та тюремним ув'язненням. Проте статутом також було передбачено, що половина призначеного штрафу перераховується на користь самого Коледжу, у зв'язку з чим Е. Кок дійшов висновку, що у цій справі Коледж є не лише суддею, а й стороною. Тобто Коледж правильно застосовував статут, проте цей документ був необґрунтованим. На цій підставі Едвард Кок сформулював таке твердження: «...Як впливає з наших книг, у багатьох справах загальне право бу-

де контролювати акти Парламенту та іноді визнавати їх такими, що не мають жодної юридичної сили; коли акти Парламенту суперечать загальним правам чи розуму або є суперечливими чи неможливими для виконання, загальне право буде контролювати ці акти та визнавати їх такими, що не мають жодної юридичної сили». Таким чином, Головний суддя Е. Кок заявив у цьому рішенні про верховенство загального права та в результаті про те, що парламентські прерогативи впливають з прецеденту та обмежуються ним.

Загальновідомо, що цей принцип пізніше не превалював у британському праві, адже згодом однією з основ Конституції Великої Британії став принцип суверенітету/верховенства парламенту. Однак важливо також зазначити і про те, що двома роками раніше, у 1608 році, Едвард Кок розгнівав короля Якова I тим, що знаходив аргументи на користь загального права та того факту, що лише суди справедливості, а не король, можуть розглядати справи. На підтвердження цієї думки Е. Кок наводив слова видатного британського юриста XIII сторіччя Генрі оф Бректона: «*Quod Rex non debet esse sub homine sed sub Deo et lege* (Король не буде під людьми, але під Богом та правом)».

2.2. *Американська модель конституційної перевірки.* Висловлювання Едварда Кока у справі доктора Бонхама подібні до аргументів, що використовувалися під час розгляду відомої справи Мерб'юрі проти Медісона, рішення щодо якої у 1803 році виносив Верховний Суд США, очолюваний Головним суддею Джоном Маршаллом. Ця резонансна справа сколихнула політичне середовище — вона зачіпала особисті інтереси Джона Маршалла, адже стосувалася рішення Президента Джона Адамса, якому Маршалл раніше був підпорядкований як Державний секретар. За два дні до закінчення строку своїх повноважень Адамс призначив групу окружних та мирових суддів, яких згодом ганебно називали «опівніченими суддями». Одним із них був Вільям Мерб'юрі. Документи щодо всіх призначених суддів мали бути доставлені в сенат, проте виявилось неможливим зробити це до закінчення строку повноважень Адамса. Після того, як новий Президент США Томас Джефферсон склав присягу, він віддав наказ не передавати до сенату документи, які залишилися невідправленими, що позбавляло можливості відповідних призначених осіб розпочати виконання суддівських обов'язків. Мерб'юрі разом із двома іншими призначеними особами звернувся до Верховного Суду США із клопотанням, на підставі параграфа 13 Акта про правосуддя 1789 року, видати наказ, яким зобов'язати нового Державного Секретаря передати їхні документи до сенату та дозволити їм приступити до виконання обов'язків.

Верховний Суд дійшов висновку, що заявники мають відповідне право, та що їх призначення не може бути відкликано. На підставі цього висновку Суд, беручи до уваги зазначений Акт про правосуддя 1789 року, мав би видати відповідний наказ, однак визнав, що положення Акта про правосуддя 1789 року, що наділило Верховний Суд правом видавати такий наказ, суперечить статті 3 Конституції США, яка регулює судову владу Сполучених Штатів.

З політичної точки зору це дозволило Головному судді Джону Маршаллу уникнути прийняття рішення проти Президента та Державного секретаря на користь колишньої Адміністрації, членом якої він був. З конституційної точки зору Суд

уперше підтвердив той факт, що він має повноваження здійснювати судову перевірку законодавства. Джон Маршалл зазначав: «Говорячи про найвище право у розумінні конституції, насамперед слід визнавати його носієм саму конституцію; і не закони Сполучених Штатів взагалі, а лише ті з них, що спираються на конституцію, мають це звання. Особлива фразеологія Конституції Сполучених Штатів лише підтверджує та посилює істотний принцип, який мається на увазі в усіх писаних конституціях, про те, що закон, який суперечить конституції, позбавлений юридичної сили». Отже, тоді Кок стверджував про відсутність юридичної сили акта, що суперечить загальному праву, Маршалл вів мову про акти, що суперечать Конституції. У рішенні Мерб'юрі проти Медісона параметром перевірки є, звичайно, Конституція США. Які ж основні положення впливають з цього поворотного рішення, що послужило підґрунтям американської моделі конституційної перевірки?

По-перше, перевірка є *a posteriori* (репресивною), тобто акт перевіряється після набуття ним чинності. По-друге, конституційна перевірка прив'язана до поточної суперечки між реальними суперниками. Інакше кажучи, перевірка здійснюється у процесі звичайної судової процедури, отже, є конкретною та побічною (слід пам'ятати, що Мерб'юрі звернувся до Верховного Суду не тому, що бажав судової перевірки Акта про правосуддя 1789 року, — він хотів, аби Верховний Суд вирішив його суперечку з Джоном Медісоном). Отже, перевірка здійснюється всіма звичайними судами, а не лише Верховним Судом США, тобто є децентралізованою (чи дифузійною).

Як висновок зазначимо, що американська модель конституційної перевірки характеризується тим, що вона є *a posteriori*, конкретною, побічною та децентралізованою.

2.3. *Австрійська модель конституційної перевірки.* Ще одним провідним видом конституційної перевірки є так звана австрійська модель. Вона сформована на основі положень Конституції Австрії 1920 року та ґрунтується на евристичній моделі, розробленій видатним юристом та філософом Гансом Кельзенем, який народився у Празі. Австрійська модель конституційної перевірки (деякі науковці називають її кельзенівською, європейською, централізованою чи концентрованою) підпорядковує конституційну перевірку суду *ad hoc* не звичайним судам, а Конституційному Суду з ексклюзивною юрисдикцією з конституційного регулювання, та робить перевірку абстрактною, тому що вона пов'язується не з конкретним спором, а з особливою процедурою (*principaliter*). Часто у країнах з централізованою системою конституційної перевірки існують як Конституційний Суд, так і Верховний Суд. При цьому вважається, що останній перебуває на вершині судової системи, а перший взагалі не входить до неї.

Ідеї Г. Кельзена базувалися на його знаменитій ієрархичній структурі правової системи *Srufenbau*, за якою конституція є «законом законів». Таке розуміння Основного Закону схоже на ідею Джона Маршалла про конституцію як найвище право держави. В обох випадках правова система ґрунтується на ієрархії джерел права. Відмінність же ідей Г. Кельзена від американської моделі конституційної перевірки полягала в тому, що «страж конституції» має бути установою, «схожою на суд», однак не частиною судової системи. Більше того, Г. Кельзен наполягав

на тому, що перевірка не може бути *a priori* (превентивною), а має бути лише *posteriori* (репресивною), що на практиці є іншою спільною рисою двох моделей. Тобто перевірка стосується лише тих актів, які набули чинності, а не тих, що будуть прийняті в майбутньому. Якщо закон суперечить конституції, Конституційний Суд має його скасувати. В оригінальній австрійській моделі (що існувала до конституційних поправок 1929 та 1975 років) відповідні скарги могли подаватися виключно конституційними органами влади.

Отже, є підстави вважати, що за австрійською моделлю конституційна перевірка є *a posteriori* (репресивною), результатом так званих принципальних процедур, абстрактною та централізованою.

3. Організація діяльності, структура та призначення до конституційних та верховних судів. Кількість суддів Конституційного та Верховного судів, а також термін їхніх повноважень істотно відрізняються у різних країнах. Наприклад, у Верховному Суді США засідають 9 суддів, які призначаються довічно, але можуть бути піддані імпічменту. У канадському Верховному та австралійському Вищому судах, відповідно, працюють 9 суддів, які виходять у відставку у 75 років, та 7 суддів, які залишаються на своїх посадах до досягнення 70 років. В інших країнах суддів призначають на певний термін з правом бути переобраними чи без такого права. Наприклад, 16 суддів Федерального Конституційного Суду Німеччини перебувають на посаді протягом 12 років без права переобрання та мають подавати у відставку при досягненні ними 68 років.

Ротація складу конституційних судів не завжди збігається з періодичністю їх призначення — у деяких країнах, зокрема в Італії та Іспанії, строк повноважень суддів спливає у результаті часткової ротації складу суду.

У кожній країні виконавча влада по-різному впливає на призначення чи обрання конституційних суддів. У деяких державах, наприклад в Японії та Швеції, судді призначаються виключно урядом (такий порядок іноді іменують системою призначення). В інших країнах парламент бере набагато активнішу участь у процесі добору суддів конституційного суду, особливо порівняно із суддями звичайних судів відповідних країн. Зокрема, у Німеччині, Бельгії та Польщі судді конституційних судів призначаються виключно законодавчим органом. Такий порядок можна назвати системою обрання. Існують також країни зі змішаними системами, де частина суддів призначається урядом чи главою держави, решта обирається парламентом чи вищими суддями.

У тих державах, де конституційна перевірка здійснюється вищими чи верховними судами, що займають найвищі сходинки в ієрархії судової системи, правила призначення суддів до них організують таким чином, щоб ані парламент, ані уряд не мали прямого впливу на призначення (так звана зумовлена модель).

4. Найважливіші засади конституційної перевірки.

4.1. Який конституційний орган здійснює конституційну перевірку? Аналіз двох загальноприйнятих моделей конституційної перевірки — американської та австрійської — свідчить про те, що одна з головних відмінностей між ними полягає в тому, який орган здійснює цю перевірку. У США всі судді, а не лише Верховний Суд, вправі оголосити закон неконституційним, а відповідні судді є частиною звичайної судової системи. Коли конституційна перевірка здійснюється у такий спосіб, вона визначається як децентралізована (чи дифузійна).

Паралельно існує конституційна перевірка, що здійснюється судом *ad hoc*, «схожою на суд» установою, яка зазвичай називається Конституційним Судом. Австрійська модель перевірки іменується централізованою (чи концентрованою).

Такий чіткий розподіл існував до 1980-х років, однак нині дві зазначені моделі не охоплюють усіх систем конституційної перевірки. Підтвердженням цього є країни Латинської Америки, Центральної та Східної Європи, в яких відбулися демократичні перетворення. Зокрема, майже в усіх латиноамериканських країнах поширена гібридна система, яка поєднує централізовану та децентралізовану перевірки.

4.2. Коли здійснюється конституційна перевірка? Як американська, так і австрійська моделі конституційної перевірки характеризуються тим, що їх об'єктами виступають акти, які набули чинності, тобто ми маємо справу з так званою *a posteriori* (чи репресивною) перевіркою. Якщо ж перевіряється акт, який не набрав чинності, це є перевіркою *a priori*, тобто превентивною. Однак слід підкреслити, що якщо перевірка є децентралізованою, як у випадку США, то вона завжди є репресивною, тому що прив'язана до поточного спору між реальними сторонами та здійснюється у процесі звичайних судових процедур. Проте при централізованій системі можливе здійснення як репресивної, так і превентивної перевірки, що можна спостерігати на прикладі Італії. Також існують країни з виключно превентивною перевіркою. Так, особливість системи конституційної перевірки Франції полягає в тому, що вона не ґрунтується ані на американській, ані на австрійській моделях. Це пов'язано з історичними причинами, а саме з так званою «французькою девіацією» (термін запроваджено Джоном Мерріманом). Після Французької революції 1789 року метою численних впливових теоретиків того часу було обґрунтувати «непідсудність закону», іншими словами, йшлося про те, що судді мають лише застосовувати закон. Це був різновид розвитку ідей фундаментального принципу, запропонованого Шарлем-Луї де Секондантом, Бароном де ла Бреде де Монтеск'є, або простіше, Монтеск'є — поділу влади на три гілки (*trias politica*, як він сам це визначав). Тобто судова влада мала бути обмеженою та не втручатися в законодавчий процес, здійснюваний Національною Асамблеєю, яка висловлює волю народу. З огляду на це ідея про те, що звичайні судді чи навіть суд *ad hoc* можуть мати повноваження скасовувати закони, здавалася цілком неприйнятною.

Однак подібні міркування вели до суперечки: поділ влади чи захист конституційних прав, на підставі чого Г. Кельзен поставив запитання: хто є «стражем конституції»? Конституції 1799 та 1852 років надавали сенату право здійснювати превентивну конституційну перевірку, тобто політичну перевірку. І лише Конституція Четвертої Французької Республіки 1946 року остаточно передбачила існування Конституційного Комітету як органу *ad hoc* з конституційної перевірки. Однак його юрисдикція була дуже обмеженою, і він здійснював лише превентивну перевірку. Нині відповідно до Конституції П'ятої Республіки у Франції функціонує Конституційна Рада, яка здійснює також лише превентивну перевірку, проте згідно зі своїм рішенням 1971 року як параметр конституційної перевірки застосовує Декларацію прав людини та громадянина 1789 року та Преамбулу Конституції 1946 року. Крім того, запровадження у 1974 році так

званої *saisine parlementaire*, тобто конституційної петиції парламентської меншості, безсумнівно, змінило французьке конституційне право і зокрема роль Конституційної Ради.

4.3. Як може бути подано петицію до Конституційного чи Верховного Суду? Залежно від порядку, за яким подаються скарги до Конституційного чи Верховного Суду, розрізняють принципальні та випадкові процедури. Принциповими є процедури, коли питання неконституційності не пов'язане з конкретним спором між певними сторонами, і перевірка здійснюється Конституційним Судом абстрактно. У кожній країні визначається коло суб'єктів, які можуть звертатися до суду з метою перевірки конституційності закону. Таке звернення може бути подано безпосередньо до Конституційного Суду різними органами чи гілками влади (Президент Республіки, парламент, члени парламенту) чи органами місцевого і регіонального самоврядування. Цікаво, що стаття 103 Конституції Бразилії надає таке право Асоціації адвокатів, Конфедерації профспілок та загальнонаціональним професійним асоціаціям. Крім того, у багатьох країнах громадяни (чи групи громадян) можуть звертатися зі скаргами безпосередньо до Конституційного Суду, коли законом порушено їхні конституційні права (так звані *Verfassungsbeschwerde* в Німеччині чи *recurso de amparo* в Іспанії та багатьох латиноамериканських країнах).

Випадкові процедури стосуються вирішення питань неконституційності під час розгляду звичайних судових справ. Незалежно від того, чи буде розглядатися питання неконституційності Конституційним Судом чи судом загальної юрисдикції, конституційна перевірка є у такому випадку конкретною, адже звертається до специфіки конкретного спору.

4.4. Які види рішень можуть бути постановлені? Враховуючи можливість комбінацій з одночасно декількох типів судових рішень конституційних чи верховних судів, у порівняльному аспекті їх слід поділити на 4 основні групи: 1) касаційні рішення; 2) деклараційні рішення; 3) апеляційні рішення; 4) інтерпретаційні рішення.

Касаційним є рішення, в якому Конституційний чи Верховний Суд скасовує закон та оголошує його неконституційним. Залежно від дії у часі касаційні рішення можуть містити анулювання чи аброгацію акта. У першому випадку рішення ретроспективне, тобто вважається, що неконституційного закону ніколи не існувало. У другому випадку визнаний неконституційним закон втрачає чинність лише на майбутнє з моменту прийняття відповідного рішення Верховним чи Конституційним Судом.

Коли Конституційний чи Верховний Суд ухвалює деклараційне рішення, він просто «декларує», що закон є неконституційним, проте це не призводить до жодних практичних наслідків, тобто немає ані анулювання, ані аброгації. Зазвичай у таких випадках законодавчий орган, який прийняв неконституційний акт, самостійно усуває його неконституційність у строк, визначений Конституційним чи Верховним Судом.

В апеляційних рішеннях Конституційний чи Верховний Суд звертається (апелює) до законодавчого органу безпосередньо чи опосередковано і без встановлення часового ліміту з пропозицією змінити закон, в якому вбачаються пору-

шення Конституції. Цей вид «юридичного активізму» є дуже обмеженим у таких країнах, як Німеччина, Австрія, Польща, проте більш широко застосовується в Португалії, Угорщині та Італії.

Нарешті, в інтерпретаційних рішеннях Конституційний Суд застосовує свої дискреційні повноваження з тлумачення закону для визначення того, чи відповідає він Конституції (наприклад в Італії). Також слід звернути увагу на те, як апеляційні та інтерпретаційні рішення впливають на відносини Конституційного чи Верховного Суду з іншими гілками влади. Апеляційні рішення іноді вважають формою втручання Конституційного чи Верховного Суду в діяльність законодавчого органу. Водночас інтерпретаційні рішення мають певний вплив на відносини між Конституційним Судом та звичайними судами, особливо в контексті централізованої моделі конституційної перевірки, з Конституційним Судом *ad hoc*, що не входить до системи загальних судів. Насправді інтерпретаційними рішеннями Конституційний Суд намагається забезпечити таке тлумачення закону, щоб його застосування у майбутньому відповідало Конституції.

4.5. Яку силу мають рішення конституційних чи верховних судів? Насамперед важливо зазначити, що чинність рішення Конституційного чи Верховного Суду є неоднаковою залежно від того, визнає він закон конституційним чи неконституційним. Крім того, слід зробити подальше розмежування щодо його дії у часі та за колом осіб.

Дія рішення у часі характеризує коло осіб, які будуть пов'язані цим рішенням. За цією ознакою рішення поділяються на *erga omnes*, тобто загальнообов'язкові для всіх, та *inter parties*, які є обов'язковими лише для сторін спору.

Дія рішення у часі пов'язана з моментом, коли визнаний неконституційним закон втрачає чинність. Якщо рішення має так звану силу *ex tunc*, то це означає, що його дія у часі починається з моменту набуття чинності оспорюваним актом. Навпаки, якщо рішення має силу *ex nunc*, воно має силу у часі лише з моменту прийняття його судом. Якщо ми згадаємо про касаційні рішення, розглянуті в пункті 4.4, їх дія у часі є критерієм для розмежування анулювання та аброгації.

4.6. Інші функції конституційних чи верховних судів. Ми дослідили у порівняльному плані рішення конституційних чи верховних судів в аспекті повноваження щодо конституційної перевірки, тобто перевірки законодавства на конституційність. Поза сумнівом, це найважливіша функція зазначених судів, проте вона не є єдиною.

Інша функція цих судів пов'язана з розв'язанням спорів про повноваження, що виникають між гілками влади, державою та органами місцевого/регіонального самоврядування. Конституційні та верховні суди також виступають арбітрами у суперечках між різними органами місцевого/регіонального самоврядування чи між звичайними судами та іншими гілками влади. У деяких країнах (особливо у Німеччині) вони приймають рішення щодо політичних партій. Відповідно до статті 21.1 Основного Закону Німеччини 1949 року «партії, чії цілі чи поведінка дають підстави для висновку, що вони явно не відповідають основним засадам свободи та демократії, намагаються їх підірвати чи знищити або ставлять під небезпеку існування Федеративної Республіки Німеччини, є неконституційними». Ана-

логічно стаття 82.7 Конституції Чилі встановлює, що Конституційний Суд вправі «оголошувати неконституційними організації, рухи чи політичні партії».

Є країни, в яких конституційні чи верховні суди вирішують питання щодо відповідності референдумів Конституції, більше того, в деяких державах вони розв'язують виборчі суперечки (найвідомішою була справа *Буш проти Гора* у США): затвердження результатів виборів, правомочність зайняття посади Президентом Республіки чи іншими представниками державами.

Конституційні та верховні суди часто мають повноваження щодо імпичменту глави держави, прем'єр-міністра чи інших міністрів або представників держави.

Нарешті, інші функції зазначених судів зазвичай охоплюють прийняття рішень з таких питань: порушення міжнародних угод, призначення суддів Конституційного Суду та їх імунітет, оголошення воєнного стану, імплементація рішень міжнародних судів, внесення поправок до Основного Закону. Деякі суди навіть наділені певними консультативними функціями.

*Introduction to Italian Public Law, Giuffrè, Milano, 2008,
переклад з французької К. Молодика,
наукового консультанта судді Конституційного Суду України*

Фросини Дж. О. Конституционная юстиция. *Статья посвящена проблемам развития конституционной юстиции, ее истории и современному состоянию. По различным критериям рассматриваются классификации судебной проверки органами конституционной юстиции, организационные основы деятельности указанных органов, а также некоторые процессуальные аспекты их функционирования.*

Ключевые слова: конституционная юстиция, конституционная проверка, Конституционный (Верховный) Суд.

Justin Orlando Frosini. Constitutional justice. *The article's focus is the problem of genesis of constitutional justice, its history and actual issues. Classifications of constitutional review provided by constitutional justice bodies, it's criteria, these bodies basic organizational principles and some procedural aspects of functioning are researched as well.*

Key words: constitutional justice, constitutional review, Constitutional (Supreme) Court.